

Рецензія
кандидата психологічних наук, доцента Василенко Ірини Анатоліївни
на дисертацію Шоу Біньбінь
«Психологічні особливості осіб з різним рівнем міжетнічної толерантності»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 053 Психологія

Актуальність теми дисертації не викликає сумніву. Результати спостережень дозволяють стверджувати, що сучасна молодь приділяє значну увагу питанням міжетнічної взаємодії, формуючи уявлення про представників інших етносів крізь призму особистого досвіду, соціального оточення та впливу медіа. У цьому контексті спостерігається тенденція до ідеалізації певних етнічних груп або ж, навпаки, до формування упереджених уявлень про них. Поширення низького рівня міжетнічної толерантності серед молоді зумовлює появу почуття відчуження, недовіри та комунікативних бар'єрів у міжетнічному середовищі. Логічно, що в умовах такого сприйняття молодь може або уникати взаємодії з представниками інших етносів, або демонструвати стереотипні, неадекватні реакції.

Вищезазначене зумовлює актуальність дисертаційного дослідження Шоу Біньбінь, яке в результаті вивчення психологічних особливостей осіб з різним рівнем міжетнічної толерантності стає значущим і вагомим практичним здобутком.

Дослідження виконане в межах наукової програми кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології «Розвиток професійних якостей майбутніх фахівців соціономічної сфери» (держреєстрація № 0121U100131), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження обговорено та затверджено на засіданні Вченої ради Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 29 жовтня 2020 року).

Проведений аналіз представленої дисертації в контексті вперше отриманих та найсуттєвіших наукових результатів дозволив з'ясувати, що автором *вперше розглянуто* міжетнічну толерантність як самостійний феномен системного утворення сукупності рис особистості, ідентичності, установок, цінностей та емоційних проявів, що зумовлює специфіку комунікації осіб різних національностей в міжнаціональному середовищі та визначає прояви характеристик компонентів, які у своєму поєднанні визначають рівень міжетнічної толерантності особистості, що відповідає соціальним імперативам суспільства; *обґрунтовано* компонентний склад міжетнічної толерантності, який представлений у структурно-функціональній моделі, що дозволяє чітко визначити основні елементи цього явища; визначено та апробовано ефективність і взаємозалежність показників кожного компонента, що демонструють свою дієвість під час суспільних комунікаційних процесів між представниками різних націй та національностей; *розширено і доповнено* теоретичні уявлення про феномен міжетнічної толерантності у контексті радикальних змін сучасного суспільства при врахуванні прояву поваги до іншого світогляду і способів поведінки, вільних у своїй інакшості, до різних національних культур і традицій, визнання їхньої самоцінності; *набула подальшого розвитку* система знань про міжетнічну толерантність як якість особистості, що виявляється в умовах полікультурного освітнього простору.

У методологічному плані дисертаційна робота вирізняється логічністю та послідовністю побудови. Автор обґрунтовано виходить із припущення, що різні рівні міжетнічної толерантності пов'язані з певним комплексом провідних особистісних характеристик, які визначають особливості її прояву. Врахування цих характеристик може бути корисним як для теоретичної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, так і для подальшого практичного застосування результатів дослідження.

Автор аргументовано акцентує увагу на важливості дослідження міжетнічної толерантності як інтегративної риси особистості, що базується на сформованій позитивній етнічній ідентичності та проявляється у шанобливому ставленні до представників інших етносів у процесі міжкультурної взаємодії. З'ясовано, що витoki міжетнічної толерантності мають як індивідуальний, так і груповий характер, а її розвиток визначається впливом соціальних норм, цінностей, ідеалів і моделей поведінки, що утверджені у суспільній свідомості та підтримуються громадською думкою.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі дисертації чітко обґрунтовано актуальність обраної теми та її наукову доцільність, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження. Представлено перелік використаних методів, розкрито наукову новизну роботи та окреслено її практичну значущість. Okремо подано інформацію щодо апробації та впровадження результатів, кількості публікацій за темою дисертації, а також вказано обсяг і структуру роботи.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження психологічних особливостей міжетнічної толерантності» представлено огляд основних наукових підходів до вивчення толерантності та міжетнічної толерантності на стику філософії, психології та релігієзнавства, що дозволяє глибше осмислити сутність і багатовимірність досліджуваного феномену. Ретельний аналіз зарубіжних та вітчизняних наукових джерел дозволив автору обґрунтувати й розробити структурно-функціональну модель міжетнічної толерантності, у межах якої визначено зміст, взаємозв'язки та ефективність кожного з її компонентів. Зазначені компоненти проявляються в контексті суспільних комунікацій між представниками різних етнічних груп. Побудована модель дає змогу краще зрозуміти взаємодію особистісних характеристик та соціального середовища в умовах міжкультурного спілкування.

У другому розділі дисертації «Програма емпіричного дослідження психологічних особливостей осіб з різним рівнем міжетнічної толерантності» визначено ключові напрями та принципи емпіричного пошуку, представлено програму дослідження та окреслено шляхи його організації. Докладно описано комплекс методів, методик і процедур, спрямованих на вивчення міжетнічної толерантності та діагностику особистісних характеристик, що супроводжують її різні рівні прояву.

Автором обґрунтовано та відібрано вибірку, що налічує 352 особи. Запропоновано комплекс психодіагностичних методик, які орієнтовані на вивчення психологічних особливостей міжетнічної толерантності з урахуванням її основних структурних компонентів: когнітивного, контрольного-регулятивного, мотиваційно-ціннісного та поведінкового. Застосування цих методик забезпечує всебічну оцінку рівня міжетнічної толерантності, що є важливим для підготовки майбутніх фахівців соціономічного профілю.

У третьому розділі дисертації «Результати емпіричного дослідження психологічних особливостей осіб з різним рівнем міжетнічної толерантності» описано та проаналізовано емпіричні данні, що розкривають характер взаємозв'язків міжетнічної толерантності з широким спектром властивостей особистості, що супроводжують її прояви.

Емпірична частина дослідження вирізняється низкою змістовно насичених результатів, що істотно поглиблюють наукову новизну роботи. Особливої уваги заслуговує встановлення взаємозв'язків між показниками, які відображають психологічні характеристики міжетнічної толерантності, та рисами особистості. Це свідчить про складну, багаторівневу взаємодію особистісних рис, установок і поведінкових чинників, які впливають на рівень сформованості міжетнічної толерантності. Важливим аспектом є також докладний опис психологічного портрета осіб із різним рівнем міжетнічної толерантності, що дало змогу виявити суттєві відмінності у способах її прояву.

Виклад матеріалу супроводжується доречними і наочними ілюстраціями у вигляді рисунків, діаграм і таблиць, що сприяє кращому розумінню

результатів дослідження. Такий підхід засвідчує не лише глибину проведеного аналізу, а й уміння автора співвідносити фактичний матеріал із теоретико-методологічними положеннями, покладеними в основу наукового пошуку.

Висновки дисертації підтверджують успішну реалізацію поставлених завдань і досягнення окресленої мети дослідження. Вони також демонструють здатність автора до узагальнення отриманих результатів, формулювання обґрунтованих теоретичних положень і виявлення перспектив подальшого вивчення проблеми міжетнічної толерантності як складного психологічного феномена.

Основні результати дослідження відображено в 11 публікаціях, з них: 3 статті в наукових фахових виданнях України, 2 статті у міжнародних періодичних виданнях, з яких 1 включено до міжнародної наукометричної бази даних (Web of Science), 6 тез доповідей на конференціях.

В цілому рецензовану роботу Шоу Біньбінь можна вважати новим, цікавим, науково-практичним дослідженням. Разом з тим є ряд зауважень і побажань наступного характеру:

1. У процесі аналізу результатів дослідження автор обґрунтовано зосереджується на юнацькій віковій категорії, що зумовлено складом вибірки студентами вищого навчального закладу. Разом з тим, включення до дослідження представників інших вікових груп та осіб різної статі могло б поглибити уявлення про вікові та гендерні особливості прояву міжетнічної толерантності, розширити межі інтерпретації результатів і надати їм більшої узагальненості.

2. В емпіричному розділі слід було надати більш ґрунтовну інтерпретацію отриманих кореляційних даних, висловлюючи припущення щодо психологічних механізмів, які пояснюють виявлені взаємозв'язки, оскільки наведені результати мають переважно констатувальний характер.

Однак висловлені зауваження та побажання аж ніяк не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Отже, дисертаційна робота Шоу Біньбінь «Психологічні особливості осіб з різним рівнем міжетнічної толерантності», є своєчасним, змістовним, оригінальним, цілісним і логічно завершеним дослідженням, яке відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент:

доцент кафедри загальної та
диференціальної психології
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»,
кандидат психологічних наук, доцент

 Ірина ВАСИЛЕНКО

